

DOI: 10.15276/ETR.05.2021.7
DOI: 10.5281/zenodo.6647640
UDC: 332.14
JEL: H71

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РОЗРІЗІ ОЦІНКИ ЇХ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ANALYSIS OF FINANCIAL MANAGEMENT ISSUES FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES BY ASSESSING THEIR INVESTMENT POTENTIAL

Olena M. Kovalova, PhD in Economics, Associate Professor
Odesa Polytechnic State University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-2080-1150
E-mail: o.m.kovalova@op.edu.ua

Olha Ye. Burlaka
Odesa Polytechnic State University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0778-6734
E-mail: Burlaka.olga2019@gmail.com

Received 16.10.2021

Динаміка соціально-економічного розвитку України знаходиться у безпосередній залежності від стану фінансового забезпечення та інвестиційного потенціалу окремих територіальних громад (ТГ). Реформою було передбачено передачу обов'язків, зобов'язань, прав та можливостей органам місцевої влади. З огляду на це, постає питання чи рівнозначні ті обов'язки та можливості аби були спроможними та успішними територіальні громади. Слід розглянути особливості фінансового забезпечення розвитку територіальних громад та проблеми, які постають перед органами місцевого самоврядування в процесі управління та оцінки інвестиційного потенціалу ТГ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад та аспекти оцінки їх інвестиційного потенціалу розглядалися багатьма науковцями, серед яких: Л. Сухарська [1], Л. Мельник [7], Н. Слободянюк, П. Жук, З. Сірик [5], Т. Куценко [4], В. Романова, А. Умланд, Х. Патицька, О. Іванова та ін.

У науковій літературі є багато напрацювань з теоретичних та практичних аспектів аналізу питань фінансової політики розвитку, конкурентоспроможності, правових засад, а також проблематики управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад у розрізі оцінки їх інвестиційного потенціалу. Проте, бюджетні процеси територіальних громад потребують подальшого глибокого дослідження через щорічні зміни та існуючі недосконалості у нормативно-правовій бази України.

Ковальова О.М., Бурлака О.Є. Аналіз проблематики управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад у розрізі оцінки їх інвестиційного потенціалу. Науково-методична стаття.

У статті проаналізовано ефективність управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад у розрізі оцінки їх інвестиційного потенціалу. Наведено проблематику та напрями вирішення завдань, що зазначено у «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади». Проаналізовано стан дохідної частини місцевих бюджетів як по Україні в цілому, так і, зокрема, по Одеській області. Розглянуто джерела доходів та тенденції зміни структури фінансування за період 2018-2021 рр.

Ключові слова: фінансове забезпечення, територіальні громади, інвестиційний потенціал, джерела доходів

Kovalova O.M., Burlaka O.Ye. Analysis of Financial Management Issues for the Development of Territorial Communities by Assessing Their Investment Potential. Scientific and methodical article.

The article analyzes the effectiveness of financial management of the development of territorial communities in terms of assessing their investment potential. The problems and directions of solving the tasks are given, which is indicated in the "Concept of reforming local self-government and territorial organization of power". The state of the revenue side of local budgets in Ukraine as a whole and, in particular, in the Odesa region is analyzed. Sources of income and trends in the structure of funding for the period 2018-2021 are considered.

Keywords: financial support, territorial communities, investment potential, sources of income

Метою статті є аналіз проблематики управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад у розрізі оцінки їх інвестиційного потенціалу в рамках реформи децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження

Реформу адміністративно-територіального устрою в Україні було започатковано у 2014 році, яка мала на меті децентралізацію у контексті забезпечення кожного мешканця сіл, селищ та міст сучасними та якісними послугами у сферах медицини, освіти та розбудови інфраструктури. Найефективнішим способом досягнення цього є передача обов'язків, відповідальності, повноважень та фінансового забезпечення місцевій владі і, як наслідок, створення передумов розв'язання місцевих проблем органами місцевого самоврядування.

На першому етапі реалізації реформи було прийнято нову законодавчу базу, яка налаштувала певні механізми, описала обов'язки та права всіх суб'єктів (2014-2019 рр.). Основні зміни та новації узагальнено в «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Законі України «Про співробітництво територіальних громад», Законі України «Про співробітництво територіальних громад», Законі України «Про засади державної регіональної політики», а також в деяких розділах Податкового Кодексу та Бюджетного Кодексу (розділ III «Місцеві бюджети»). Представлена нормативно-правова база уточнює повноваження органів місцевого самоврядування, є основою оптимізації процедур надання адміністративних послуг домогосподарствам.

Ключовим нормотворчим документом є «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади», в основу створення якої було покладено Європейську хартію місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти та практики суспільних відносин у цій сфері, яка була рекомендована до впровадження провідними європейськими інституціями. В рамках двоетапного виконання Концепції, було передбачено послідовне усунення комплексу наступних проблем:

- зниження якісної характеристики публічних послуг, причиною чого є обмеженість фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- наявність суттєвого фізичного та морального зносу об'єктів інфраструктури та підвищення ризиків техногенної безпеки;
- соціально-демографічна криза, проявом якої є занепад сільських територій та монофункціональних міст в наслідок міграції населення та його старіння;
- відсутність кореляції між основними таргетами фінансової політики на місцях та врахуванням потреб територіальних громад;
- недостатність професійних компетентностей відповідальних осіб на місцях у зв'язку з

проблематикою девальвації престижності праці у органах місцевого самоврядування, що обумовлено низькими заробітними платами, негативним суспільним бекграундом, що у сукупності призводить до неефективного менеджменту на мезорівні економічної системи;

- відсутність транспарентності у діяльності органів місцевого самоврядування, підвищений рівень корупційних ризиків обумовлює неефективний розподіл грошових потоків, несприятливий інвестиційний клімат для залучення фінансових ресурсів та загострення соціальної напруженості на містах;
- концентрація та розподіл ресурсів у відповідності з методичним підходом «зверху-вниз», що не дозволяє врахувати більшість потреб на містах;
- загострення земельного питання у наслідок зниження правомочності дій органів місцевого самоврядування у даній сфері;
- незацікавленість мешканців у взаємодії з владою, відсутність організованої діяльності органів місцевого самоврядування задля вирішення локальних проблем та розвитку своєї території [1].

Суттєвим кроком на шляху розв'язання окресленої сукупності проблем було створення Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП), що дозволило вивести на якісно новий рівень адміністративні послуги, що надаються в одному комфортному місці мешканцям територіальних громад. За результатами опитування станом на 09.12.2021 р., 94 % користувачів адміністративних послуг були задоволені створеним сервісом.

Проблема недостатності професійних компетентностей відповідальних осіб на місцях була частково вирішена тим, що кількість посадових осіб до децентралізації була більша чим та, що об'єктивно потрібна зараз, що дозволило оптимізувати організаційну структуру, підвищити якісний управлінський вплив менеджменту, зменшити видатки на заробітну плату за рахунок реформування та скорочення штатів. За підсумком шести років реформування можемо констатувати збереження тренду стимулювання та розвитку професійних компетентностей персоналу. Також в Україні зараз успішно реалізовується величезна кількість програм за підтримки українського уряду чи міністерств та закордонних фондів, ціллю яких є підвищення професіоналізму та інформування актуальними трендами посадових осіб ТГ, що сприяє покращенню ефективності їх роботи. Відсутність транспарентності у діяльності органів місцевого самоврядування було розв'язано шляхом обов'язкової наявності у кожній територіальній громаді сайту – їх візитної картки з повною та актуальною інформацією, яка допоможе мешканцям щодо контактів адміністрації і створить підґрунтя для швидкого вирішення питань за телефоном. Дана опція дозволить скоротити термін розв'язання проблеми – від звернення до моніторингу виконання заявки.

Перевагою для місцевих підприємств вважаємо доступність інформування про актуальні можливості від громади, наприклад, проведення тендерів, а для потенційних інвесторів – демонстрація відкритості до співпраці та інвестиційного потенціалу територіальної громади.

Оскільки забезпечення фінансової спроможності територіальних громад – це пріоритетна мета децентралізації функцій управління в Україні, що зумовлює перспективи соціально-економічного стійкого розвитку територій, доцільно розкрити структуру джерел надходження фінансових ресурсів територіальних громад (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз джерел фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні

Джерела фінансування	Фінансові інструменти	Переваги	Недоліки
Бюджетні кошти	1. Податкові надходження 2. Фінансування у розрізі реалізації державних цільових програм розвитку та підтримки ОТГ	1. Основне джерело фінансування діяльності територіальних громад. 2. Приріст власних доходів внаслідок реалізації реформи адміністративно-територіального устрою в Україні.	1. Дефіцитність бюджетів різних рівнів. 2. Обмеженість фінансових ресурсів.
Інвестиції	1. Інвестиційні проекти та програми розвитку 2. Корпоратизація комунальних підприємств	1. Значний ресурсний потенціал залучення коштів від інвесторів, що дозволить вийти за межі розвитку виключно власними ресурсами. 2. Розкладка ризиків та економічних збитків між всіма учасниками партнерства. 3. Отримання менторської підтримки зі сторони інвесторів.	1. Прогалини у формуванні привабливого інвестиційного іміджу. 2. Недостатня ефективність комунікацій. 3. Потреба в удосконаленні інвестиційних проектів, що подаються до розгляду.
Грантова підтримка	1. Гранти та проектні заявки. 2. Ендавмент-фонди. 3. Краудфандингові платформи.	Фінансові ресурси, що надаються на безповоротній та безоплатній основі за умови обов'язкового звітування щодо їх цільового використання у відповідності з проектною заявою та затвердженою програмою реалізації проекту.	1. Високо конкурентні засади залучення грантових ресурсів. 2. Потреба в організації системного пошуку та взаємодії з різними фондами. 3. Необхідність удосконалення проектної заявки.
Кредитні фінансові ресурси	1. Кредити фінансових установ (безоблігаційні позики). 2. Облігаційні позики. 3. Вексельні позики. 4. Казначейські позики. 5. Взаємні позики органів місцевого самоврядування. 6. Кредити міжнародних інституцій.	1. Вид та строковість кредитування залежить від сфери та цільової спрямованості використання коштів. 2. Можливості розвитку місцевого бізнесу. 3. Технічна допомога, консультації, навчання персоналу у рамках взаємодії з міжнародними інституціями.	1. Випуск облігацій, які є найбільш перспективним способом залучення боргового фінансування, належить лише міським радам, що обмежує доступність даного інструменту. 2. Необхідність узгодження дій з вищими органами системи управління фінансами.
Між-муніципальна співпраця	Симбіоз розглянутих основних та альтернативних джерел залучення фінансових ресурсів.	1. Синергетичний ефект від співробітництва. 2. Оптимізація розміру бюджетних видатків. 3. Залучення бізнесу до надання оцінки ефективності менеджменту. 4. Впровадження інновацій.	Зіткнення інтересів територіальних громад у процесі реалізації проектів в рамках міжмуніципального співробітництва.

Джерело: складено авторами за матеріалами [4-5,7].

У вище наведеній табл. 1 можемо побачити, що можуть залучатися та використовуватися різні інструменти фінансування для того аби реалізовувати проекти, що сприяють соціально-

економічному розвитку територіальних громад. Очевидно, що використання усіх п'яти складових надає більше можливостей для становлення та забезпечення максимального використання

інвестиційного потенціалу. Основою фінансового забезпечення виступають бюджетні кошти, а от інші: інвестиційні гроші, грантова підтримка, кредитно-фінансові ресурси та міжмуніципальна співпраця, є додатковими джерелами фінансових ресурсів, що розширюють можливості стійкого економічного розвитку територіальних громад.

Інвестиції – рідка практика через те, що інвестиційну привабливість громад можна зараз оцінити як доволі низьку. Експерти визначають такі її причини: правова нестабільність, недостатній рівень професійності посадових осіб, зокрема у залученні та ефективному використанні фінансових ресурсів; низький рівень розвитку інфраструктури або її відсутність, а також несприятливий інвестиційний клімат України у світі, хоч і встановлюється позитивний тренд до його зростання, який наразі не викликає достатнього рівня зацікавленості закордонних інвесторів [8].

Грантова допомога набуває більшого поширення у порівнянні з попереднім джерелом ресурсів, проте ще не всі представники громад зрозуміли важливість та доступність таких можливостей. Існують так звані «грантові сезони» за підтримки українських та іноземних фондів, з різними бюджетами та секторами. Наприклад, Український культурний фонд вже у 2021 році профінансував більше 500 проектів на суму 499,3 млн. грн., а також надав стипендії у розмірі 3,9 млн. грн. Така практика стає вже поширенішою, а попередні отримані результати зацікавлюють нових конкурсантів для отримання фінансування [9].

Кредитні гроші є достатньо оптимальною можливістю залучення ресурсів ОТГ на базових принципах кредиту. Такий спосіб фінансування кращий в тому разі, коли громада не має в даний момент в розпорядженні достатньої суми коштів для купівлі обладнання, яке потрібне вже зараз для вирішення локальних проблем. Надалі «кредитне устаткування» відпрацьовує інвестовані ресурси та водночас забезпечує економію бюджетних коштів. Вид та строковість кредитування залежить від сфери та цільової спрямованості використання позикових коштів територіальною громадою.

Тепер щодо останньої складової – міжмуніципальне співробітництво. Її сутність проявляється через об'єднання двох або більше територіальних громад, які направляють свої зусилля у площину спільного вирішення проблеми, досягнення цілі і т.д. Даний метод дозволяє продемонструвати відкритість територіальної громади до взаємодії, згуртованість, гарну зкоординованість роботи органів місцевого самоврядування та можливість потенційного отримання синергетичного ефекту від співпраці.

Повертаючись до бюджетної складової, яка виступає основним джерелом фінансування всіх територіальних громад, потрібно зазначити, що є два фонди: загальний та спеціальний. Перший наповнюється за рахунок податкових

(загальнодержавні та місцеві податки та збори) та неподаткових (плата, збори, штрафи, санкції, мито та інші) надходжень.

Структуру доходів за видами та нормативною часткою деталізовано в Бюджетному кодексі України в наступних статтях: ст. 64 (доходи загального фонду бюджету міста Києва, бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад); ст. 66 (доходи загального фонду обласних бюджетів); ст. 69 (доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів); ст. 71 (бюджет розвитку місцевих бюджетів) [6].

Розглядаючи бюджетну складову фінансування, доречно було би навести приклад загальнодержавних податків та зборів, що надходять до загальних фондів місцевих бюджетів. У наступній табл. 2 структуровано види та питому вагу податкових платежів.

У даній табл. 2 наведенні загальнодержавні податки та збори, що частково або повністю відраховуються до загального фонду місцевих бюджетів. Щорічно до законодавства вносяться певні зміни щодо відсоткової ставки розподілу загальнодержавних податків та зборів до різних рівнів бюджетів. Зміна частки може суттєво як позитивно, так і негативно вплинути на доходи ТГ. Наприклад, 30.09.2021 р. набула чинності постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до загального фонду відповідних бюджетів місцевого самоврядування», згідно з якою кошти накопичені за перше півріччя 2021 р. на казначейському рахунку у розмірі 2,6 млрд. грн. повинні розподілятися між місцевими бюджетами до кінця звітного року.

Очевидно, що це гарна практика, що розширює фінансові можливості ТГ.

Щодо ПДФО – податок, який складає найбільшу частину податкових надходжень, зараховується у частці 60 % до доходів ТГ. Більшість експертів та представників ТГ схиляються до необхідності збільшення цієї частки до 80%, обґрунтовуючи це майбутнім покращенням ефективності роботи органів місцевого самоврядування та швидшим вирішенням локальних проблем.

Проте, наразі дані ініціативи не були підтримані урядом через те, що це зменшить питому вагу податкових надходжень до бюджетів різних бюджетів [10].

Приріст обсягу ПДФО щорічно складає майже 20% протягом 2018-2021 рр.

До загального фонду також зараховуються в повній мірі такі місцеві податки і збори: податок на майно, на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю, транспортний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір, єдиний податок.

Таблиця 2. Види податкових платежів, що надходять до місцевого бюджету та їх питома вага

Види податкових платежів, що надходять до місцевого бюджету	Частка, %
1. Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	100
2. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)	100
3. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування	37
4. Рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення	100
5. Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	5
6. Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення	100
7. Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів	3
8. Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	100
9. Частина акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального	13,44
10. Податок на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1-1 частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території (крім території міст Києва та Севастополя)	60

Джерело: складено авторами за матеріалами [6, 9].

Розглядаючи питання обмеженості фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, звернемося до аналізу стану дохідної частини

місцевих бюджетів України загалом та, зокрема, Одеської області за період 2018-2021 рр.

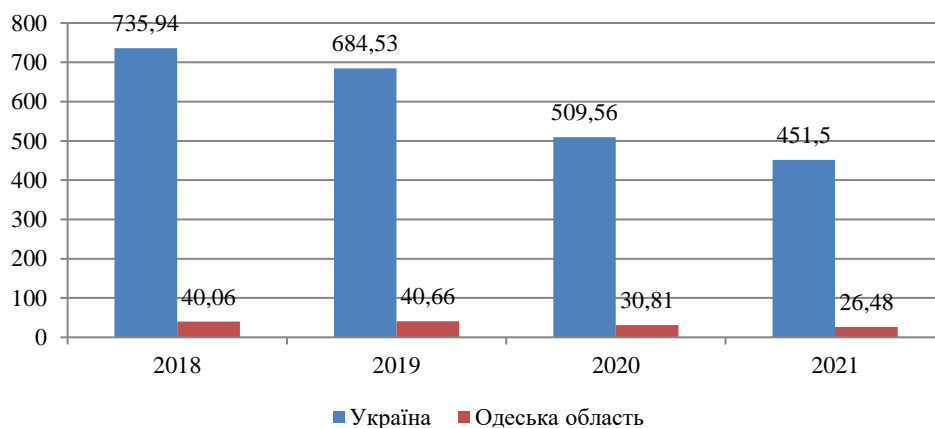

Рисунок 1. Аналіз стану дохідної частини місцевих бюджетів України загалом та Одеської області за період 2018-2021 рр., млрд. грн.

Джерело: складено авторами за матеріалами [3].

Аналізуючи вище наведену діаграму, виявлено негативну тенденцію зниження фактичної доходності місцевих бюджетів по всій Україні. Аналіз доходів за Одеською областю лише підтверджує загальний виявлений низхідний тренд. Результати розгляду статистики вказують, що у 2019 р. порівняно з даними 2018 р., скорочення надходжень до бюджетів України становило 6,99 % або 51,41 млрд. грн. У 2020 р. порівняно з попереднім звітним періодом, скорочення доходів місцевих бюджетів сягнуло 25,56 % або 174,97 млрд. грн. Очікуване скорочення дохідної частки у 2021 р. у порівнянні з 2020 р. складе 11,39 % або 58,06 млрд. грн.

Дослідження економічних показників місцевих бюджетів по Одеській області підтверджує загальну тенденцію у економічній системі, що підкреслює наявність стійкого зв'язку даних процесів. За аналітичними даними по Одеській області, скорочення доходів за періодами становить: 24,21 % або 9,84 млрд. грн. у 2019-2020 рр.; 14,04 % (4,33 млрд. грн.) у 2021-2020 рр.

У нижченаведеній табл. 3 представлена інформація щодо зміни доходів місцевих бюджетів усієї Одеської області за чотирьохрічний період. За даними аналітики можна констатувати низхідну тенденцію щодо наповнення дохідної частини бюджетів.

Таблиця 3. Аналіз доходів місцевих бюджетів за Одеською областю, млрд. грн.

Рік	Усього по Одеській області	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Офіційні трансферти	Цільові фонди
2018	40,06	15,07	1,97	0,22	22,78	0,008
2019	40,66	16,53	1,69	0,27	22,17	0,003
2020	30,82	17,24	1,54	0,26	11,64	0,123
2021	26,49	16,59	1,27	0,10	8,52	0,001

Джерело: складено авторами за матеріалами [3].

На рис. 2 за допомогою гістограми можна наочно побачити щорічне зменшення частки офіційних трансфертів у загальній сумі доходів, а

також прослідкувати зворотну тенденцію за податковими надходженнями, які зростають на протязі досліджуваного періоду.

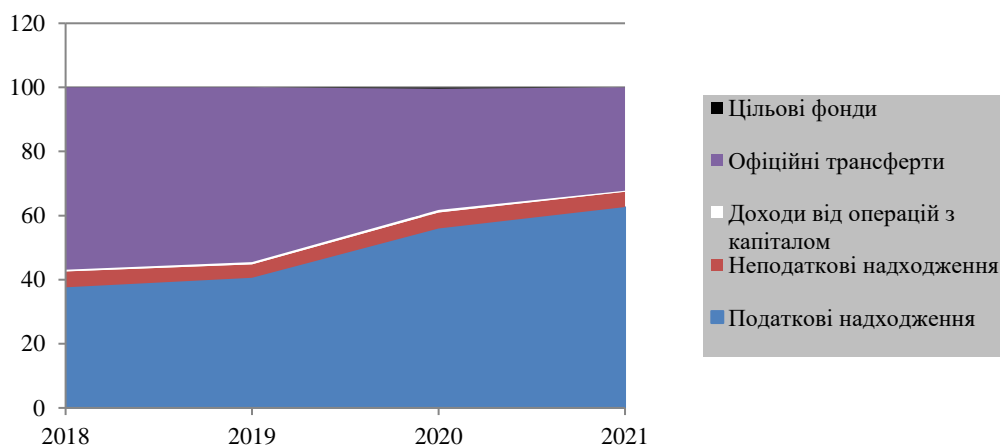

Рисунок 2. Склад доходів місцевих бюджетів Одеської області

Джерело: складено авторами за матеріалами [3].

Таблиця 4. Структура доходів місцевих бюджетів в Одеській області за період 2018-2021 рр.

Рік	Податкові надходження, %	Неподаткові надходження, %	Доходи від операцій з капіталом, %	Цільові фонди, %	Офіційні трансферти, %
2018	37,63	4,94	0,55	0,02	56,86
2019	40,64	4,16	0,673	0,007	54,52
2020	55,99	5	0,84	0,39	37,78
2021	62,63	4,79	0,394	0,006	32,18

Джерело: складено авторами за матеріалами [3].

У табл. 4 наведена структура доходів місцевих бюджетів у розрізі загальних та спеціальних фондів місцевих бюджетів територіальних громад усієї Одеської області за 4 останні роки дослідження.

За допомогою цієї діаграми можемо дійти висновку, що частка офіційних трансфертів за ці роки зменшилась в 1,77 разів. У той самий час податкові надходження збільшились у 1,66 рази. Щодо зміни неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом та цільових фондів можна констатувати незначні відхилення.

Згідно з щорічними довідками Міністерства Фінансів України щодо стану виконання місцевих бюджетів України, до складу основних офіційних трансфертів належать базова дотація та медична, освітня та на соціальний захист субвенції. До речі, серед основних проблем, які мала вирішити реформа, була дотаційність більшості місцевих

бюджетів і на рис. 2 наочно представлено суттєве скорочення частки таких надходжень за чотирьохрічний період у розмірі 24,68 в.п. Розгляд звітів про виконання міжбюджетних трансфертів по всій Україні дозволяє дійти висновку, що фактично до місцевих бюджетів надійшли усі 4 види трансфертів у 2018 році в обсязі 285,49 млрд. грн., а у 2019 – 245,44 млрд. грн. Проте, через зміну способу фінансування закладів охорони здоров'я у II кварталі 2020 р. відповідно до Програми державних гарантій медичного обслуговування населення, обсяги медичної субвенції зменшились майже на 75 % або на 41,53 млрд. грн. та склали 14,58 млрд. грн. (2020 р.). Це обумовило скорочення обсягів асигнувань, які склали 160,99 млрд. грн. станом на кінець 2020 р. За 11 місяців 2021 р. уже виконано 95,6 % запланованих

показників надходжень, що становить 156,52 млрд. грн.

Важливим аспектом аналізу фінансових показників та оцінки інвестиційного потенціалу є розгляд особливостей виконання бюджетів по Україні. Аналіз ґрунтувався на розгляді річної звітності за період 2018-2020 рр., а також 11 місяців 2021 р., що передбачало порівняння звітного та базисного періодів. Приріст надходжень до загального фонду бюджетів, без урахування міжбюджетних трансфертів, становив 17,6 % у 2019 р., 5,4 % у 2020 р., 20,9 % у 2021 р. Отже, можемо констатувати позитивну динаміку зростання доходів територіальних громад, яка зазнала певної корекції у 2020 р. за рахунок впливу епідеміологічної ситуації на фінансовий результат діяльності підприємств, що обмежувало можливості зростання податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. Втім, починаючи з 2021 р. можна побачити відновлення та активізацію ділової активності за всіма суб'єктами економічної системи, що має позитивний вплив на наповнення дохідної частини.

Висновки

За підсумком восьми років реалізації реформи адміністративно-територіального устрою в Україні, можна проаналізувати деякі показники аби узагальнити результативність впровадження заходів з децентралізації управління. Загальні проблеми, які повинна вирішити ця реформа були викладені у ключовому законотворчому документі, який був високо оцінений та рекомендований провідними європейськими інституціями, «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації

влади». Проте зміни торкнулись й інших законодавчих актів, кодексів та ін.

Проведений аналіз джерел фінансування місцевих бюджетів, їх фінансових інструментів, переваг та недоліків складових дохідної частини дає змогу зробити висновок, що головним джерелом фінансового забезпечення територіальних громад є бюджетні кошти, до речі, це є основним і найпопулярнішим у використанні. Інші складові використовуються рідко, проте ті ТГ, що використовують такі способи наповнення отримують набагато більше можливостей для розвитку.

Розбираючи бюджетну складову фінансування, було представлено структуру доходів місцевих бюджетів у розрізі загальних та спеціальних фондів місцевих бюджетів територіальних громад усієї Одеської області за 4 останніх роки дослідження. Проаналізована структура та обсяги податкових надходжень, які складають найбільшу питому вагу в доходах місцевих бюджетах. Наповнення за даним джерелом фінансових ресурсів характеризується висхідним трендом.

За результатами дослідження можемо констатувати позитивну динаміку зростання доходів територіальних громад, яка зазнала певної корекції у 2020 р. за рахунок впливу епідеміологічної ситуації на фінансовий результат діяльності підприємств, що обмежувало можливості зростання податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. Втім, починаючи з 2021 р., можна побачити відновлення та активізацію ділової активності за всіма суб'єктами економічної системи, що має позитивний вплив на наповнення дохідної частини бюджетів.

Abstract

The decentralization reform has significantly affected the rethinking of the peculiarities of the administrative-territorial structure of Ukraine. New and amended amendments to regulations, laws and codes were adopted. The key normative document is the «Concept of Local Government and Territorial Organization Reform», which was based on the European Charter of Local Self-Government and the best world standards and practices of public relations in this area, which was recommended for implementation by leading European institutions. It sets out the issues that need to be addressed in this reform. Following the implementation of the reform, an assessment of the steps taken was conducted.

The article considers the components of the revenue side of local budgets and analyzes the state of the revenue side of local budgets of Ukraine in general and Odesa region for the period 2018-2021. Of course, everyone uses budget funds, but to a much lesser extent they use four more: investments, grants, loans, cooperation with other communities. The use of all five components provides more opportunities to develop and maximize the use of investment potential, as additional sources of financial resources expand the opportunities for sustainable economic development of local communities.

Of course, taxes are the main source of filling local budgets. The article gives examples of national taxes and fees that are partially or fully deducted from the general fund of local budgets. Every year, the legislation is subject to certain changes in the interest rate on the distribution of national taxes and fees to different levels of budgets, which allowed in practice to demonstrate their impact on the filling of the revenue share.

Analyzing the revenue component of TG budgets in Ukraine and Odesa region, the downward trend in their content was determined, the annual growth of the percentage of tax revenues was revealed. Thus, the analysis of the management of financial support for the development of local communities has shown positive trends in addressing a number of accumulated obstacles to their sustainable development, but further research is needed.

Список літератури:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р // Офіц. вісн. України. – 2014. – 15 квіт. – № 24.
2. Сухарська Л.В. Організація фінансового забезпечення розвитку територіальних громад : дис. канд. держ. упр.: 25.00.04 / Л. В. Сухарська – Київ, 2019. – 235 с.
3. Доходи місцевих бюджетів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/analytics/incomes>.
4. Куценко Т. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління / Т. Куценко, Я. Сіренко. – 2019.
5. Жук П.В. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління. / П. В. Жук, З. О. Сірик // Регіональна економіка. – 2017. – №2. – С.16-22.
6. Бюджетний кодекс України // Верховна Рада України. – 2021. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n2015>.
7. Мельник Л.А. Фінансово-економічні аспекти формування спроможних територіальних громад. / Л. А. Мельник // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – № 24. – С. 123-128.
8. Сірик З.О. Місцеве самоврядування та інвестиційні процеси: Європейські процеси та вітчизняні реалії. / З. О. Сірик // Ефективність державного управління. – 2016. – № 4 (49). – 266-274.
9. Грантовий сезон 2022 офіційно відкрито: Український культурний фонд оголосив перелік програм – 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://ucf.in.ua/news/01-11-2021>.
10. Мери закликали керівництво держави збільшити відсоток зарахування ПДФО до місцевих бюджетів // Асоціація міст України. – 2020.

References:

1. Pro skhvalennja Konceptiji reformuvannja miscevogho samovrjaduvannja ta terytorialnoji orghanizaciji vlady v Ukrajinі: Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrajinjy vid 1 kvit. 2014 r. # 333-r . (2014). Ofic. visn. Ukrajinjy, 24 [in Ukrainian].
2. Sukharsjka L.V. (2019). Orghanizacija finansovogho zabezpechennja rozvytku terytorialjnykh ghromad. Candidate's thesis. Kyjiv [in Ukrainian].
3. Dokhody miscevykh bjudzhetiv Retrieved from <https://openbudget.gov.ua/analytics/incomes> [in Ukrainian].
4. Kutsenko T., Sirenko J. (2019). Ensuring the financial capacity of territorial communities as a priority of decentralization of management [in Ukrainian].
5. Zhuk P.V., Siryk Z.O. (2017). Investycijnyj potencial terytorialjnykh ghromad: sutj ponjattja ta pytannja upravlinnja. Reghionaljna ekonomika, 2, 16-22 [in Ukrainian].
6. Bjudzhetnyj kodeks Ukrajinjy (2021). Verkhovna Rada Ukrajinjy. Retriveved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n2015> [in Ukrainian].
7. Meljnyk L.A. (2020). Finansovo-ekonomichni aspekty formuvannja spromozhnykh terytorialjnykh ghromad. Investyciji: praktyka ta dosvid, 24, 123-128 [in Ukrainian].
8. Siryk Z.O. (2016). Misceve samovrjaduvannja ta investycijni procesy: Jevropejski procesy ta vitchyznjani realiji. Efektyvnistj derzhavnogho upravlinnja, 4 (49), 266-274 [in Ukrainian].
9. Ghrantovyj sezon 2022 oficijno vidkryto: Ukrajinjskij kuljturnyj fond ogholosyv perelik program (2021). Retrieved from <https://ucf.in.ua/news/01-11-2021> [in Ukrainian].
10. Mery zaklykaly kerivnyctvo derzhavy zbiljshyty vidsotok zarakhuvannja PDFO do miscevykh bjudzhetiv (2020). Asociacija mist Ukrajinjy [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Ковальова О.М. Аналіз проблематики управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад у розрізі оцінки їх інвестиційного потенціалу / О. М. Ковальова, О. Є. Бурлака // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2021. – № 5 (57). – С. 16-21. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/16.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.05.2021.7. DOI: 10.5281/zenodo.6647640.

Reference a Journal Article:

Kovalova O.M. Analysis of Financial Management Issues for the Development of Territorial Communities by Assessing Their Investment Potential / O. M. Kovalova, O. Ye. Burlaka // Economics: time realities. Scientific journal. – 2021. – № 5 (57). – P. 16-21. – Retrieved from <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/16.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.05.2021.7. DOI: 10.5281/zenodo.6647640.

